

АССАЛАМ

www.assalam.ru

НА ЛЕЗГИНСКОМ ЯЗЫКЕ

ДАГЪУСТАНДИН МУСУРМАНРИН ДИНДИН ИДАРАДИН ГАЗЕТ

№2 (105) февраль 2008-йис. / Сафар 1429 / Лезги члалал вацра сагра акъатзава. Къимет 15 манат

ГЪАЖ-2007

22-январдиз РД-дин Гьукуматдин динрин крарай Комитетда "2007-йисан Гъаж" компаниядин нетижаяр къуна. Пресс-конференциядал республикадин вири СМИ-рин векилриз теклифна.

Вичин рахунрин сифте къилляй Комитетдин председатель Агъмед Мегъамедова алай йисан Гъаж-компания хъсандаказ кыле фейди къейдна. Алатай йисарихъ галаз гакъгайла, гъажийрин къадарни артух хъана, ам цѝ 17 агъзурдав агакъна. "Дагъустандин авиалинийри" 54 рейс авуна, чилин транспортдикай рахайтла, пак чилерал 700 автобусдила гзаф рекъе гъатна. Саки вири дагъустанвийр элкъвена хтанва.

Зияратчийриз къуллугъ, турсоператор яз, "Баракат" турфирмади, "Арафат", "Кавказ", "Жага" турагентри – турфирмайри ийизвай. Зияратчийр "Альфа-страхование" твар алай страховой фирматдихъ галкълурнавай.

Нетижаяр къуна

Гъаждин кампания тешкилуни ва кыле тухунин месэлайр РД-дин Президентдинни Гьукуматдин къетлен гуьзчивилик квай, – давамарна А.М.Мегъамедова. РД-дин Гьукуматда, гъаждин кампаниядив гатлумдалди вилик Н.Э.Къазиеван регъбервилик кваз ДУМД-дин, турфирмайрин, ми-нистерствойринни ведомствойрин иштираквал аваз совещанийр кыле тухвана. Совещанийрин нетижа-

яр къурдалай гуьгъуьниз динрин крарай РД-дин Гьукуматдин Комитетди гъаждин тешкилатчийрив, зиярат кыле тухунин кыле акъвазнавайбурув совещанийра веревирд авур месэлайрай къабулай къарарар агакъарна ва РД-дин Миннацдихъ галаз санал "Дагъустан" РГВК-да гъаждиз талуькарнавай "элкъвей столар" кыле тухванна. Республикадин телевиденида динрин крарай РД-дин Гьукумат-

дин Комитетди гъаждин месэлайрай ДУМД-дин муфтийдин заместителдихъ галаз санал передачаира иштиракна. Идалай гъейри, "Гъаж-2007" рубрикадик кваз электронный ва СМИ-рин такъатра са къадар материалар чапна. Диндин крарай Комитетда зияратчийр ва абурин мукъвакъилияр патал телефондин "ифей линия" тешкилнавай. Суварин ва гъяд йикъара Комитетда, жавабдар къуллугъчийр желб авуналди, дежурствояр тешкилнавай. Махачкъалада кардик квай РФ-дин МИД-дин Представительстводи Комитетдин къумекдалди, массовый информацийрин такъатрикай даях къуна, транзитдин уьлквейрай автотранспорт финин маршрутрин сиять чапна. РФ-дин МИД-ди къурамаатдила фидай транспорт патал ихътин маршрут теклифнавай: Азербайжан Республика – Иран – Туркия – Сирия – Иордания – Саудовский Аравия. Иракдай яна фин къадагъа авунвай. Автотранспортда аваз физвай зияратчийр декабрдин вацра рекъе гъатна.

»2

НУМРАДА:

2

КАЛЕНДАРЬ

Сафардин эхиримжи арбе

3

ГЪАЖ-2007

Зияратчидин къейдер

5

ИСЛАМДИН ЭДЕБАР

Мусурмандин дуствилдин эдебар

6

ЖУЪМЯ ЙИКЪАН ВЯЗ – НАСИГЪАТ

Аллагъдикай кичле тахъун – им жуваз ийизвай гъахъсузвал я

ТАРИХДИЗ СИЯГЪАТ

Вагъабизм квелай башламиш жезвайди я?

"Ни я гафуналди, я кардалди мусурманриз зарар ганачтла, гъам ислам къабулнавайбурукай лап хъсан кас я". Гъакъикъатдани лагъанва: "Инсанар чилел Аллагъдин патай шагъидар я". *Гъадисар*

Таб авунин адет

Жаван члавуз Мугъаммад Ибн Абдул-Вагъаба Мединада Исламдин рекъай чирвилер къачурди я. Гъа вахтунда адан бубани чѝхи стха диндин рекъай дерин чирвилер авай машгъур алимар тир. Абуру, гъакъни Ибн Абдул-Вагъабан маса муаллимири адахъ галаз мусурман диндин дибар веревирд ийиз хъана. Ибн Абдул-Вагъаба лагъайтла, жаван члаварилай мусурман диндин

керчеквал шаклувилик кутаз хъана. Вичин критикадалди ам Исламдин рекъай виридалайни дерин чирвилер авай алимар къвачерик вегъез алахъна. Къейд авун лазим я хъи, диндиз талуькъ месэлайрай жуваз чирвилер гайи муаллимрив и саягъда эгечлун – им муаллимдивай чирвал къачузвай касди адаз яб тагунин жуьрейрикай виридалайни нагъакъанди я.

»2

ЧѝХИ ГУНАГЪАР

Эхиримжи интервью

Эльмира ИБРАГЪИМОВА

къилин редактор

elmibi@mail.ru

Гъуьрметлу алим Къурамуьгъаммад-гъажи чи арадай акъатайла, зи гъам-дерт мад са карди деринарнай - зун адан эхиримжи тлалабун къилиз акъудиз агакънач. Ада за вичивай къачур дишегълийри аялар члуруникай (аборт) хъенвай "Ихтияр авачир къиникъ" къил ганвай интервью мад сеферда акъудун тлалабнай. За адаз ам маса са газетдиз ва гъакъни къилди буклет яз акъуднавайдини лагъайла, Къурамуьгъаммад-гъажи залай нарази хъанай. Ада заз Ислам патал хийирлу крар гзаф жедайди туш лагъанай. Гъа члавуз за адавай са тлмил вахтунда акъваз хъувун тлалабнай. Ингъе, завай анжах гила машгъур алимдин истемешун къилиз акъудиз жезва. Им за алимдивай къачур эхиримжи интервью я...

»4

ИСЛАМДИН ИЛИМАР ЧИРУН ВИШ КУПУНИЛАЙ ХЪСАН Я

ГЪАДИС

ТАРИХДИЗ СИЯГЪАТ

Вагъабизм квелай башламиш жезвайди я?

1 «

ГьикI лагъайтIа адетривай къакъатуни, диндин месэлайрай мягкем инанмишвилер авачиз хъуни неинки муаллимдивай чирвал къачузвай касдиз вичиз акъалтIай еке зиян гузва, ида гъакIни ада чпиз гуя гъакъикъатдай къил акъудун патал гекъигайла, регъят рехъ авайди яз къалурзавай гзаф къадар инсанар ягъалмишарзава.

Мисал яз, вагъабитрин жамаатдин бине кутур касдин ягъалмишвилдин фикиррикай сад квекай ибарат я лагъайтIа, мусурманри исламдин пак чкайриз, ивирири гъурмет авун ада "ширк" – бутпересвал я лугъуз хъана.

Жагъилиядин вахтарилай (пайгъамбардив Къуръан агакъардалди хъайи девирдилай -къейд) бедуинрин тайи-

файрихь бутпересвилдин ибадатар аваз хъайидакай ва абур диндин месэлайрай бес къадарда савадлу туширвилекай менфят къачуналди, Мугъаммад Ибн Абдул-Вагъаба тайифайрин арада вичин вязер ийиз хъана. Ибн Абдул-Вагъабалай бедуинар вичин чIалал гъиз алакьна. Абуру къилдин политический къуватрин терефдал алаз вири жуьрейрин чуьрукра иштиракна. Ибн Абдул-Вагъаба лап дегъ девиррин бедуинрин аскервилдин адетар ва абурухъ галаз алакьалу тир "аскердин намусдин кодекс" арадал хкуникай даях къаз хъана. Бедуинрин тайифайрин арада исламдин дин къабулдалди вилик аваз хъайи алакьайрин макъсаддикай (къунширихь галаз дявьяр къиле тухунин тежрибади азадвал клани ва масадаз

муьтлугъ тежер бедуинрин тайифайрин къетIен жуьредин этикадикай, битав сад тир мягкем государствода вичиз са акъван къуват гун тийидай хътин этикадикай) даях къуналди, ада сиясатдин жигъетдай вири жуьрейрин мидьяр терг ийиз ва мал-мулкуникай магърум ийиз жедайдан патяхъай малумарна. Исламдин инсанпересвилдин макъсад икI терсеба къалуриз алахънавайди акур имандал клеви мусурманар Аравияда вагъабизм гегъеншдиз чукулунин аксина женг чIугъаз алахъна. Идалайни гъейри, Ибн Абдул-Вагъаб гъеле сагъзамаз диндин ва политический деятелри диндин и хилехъ анжах темягъкарвилдин ниятар авайди ва ада Ад-Дария вилаятдин гъукумдаррин политический кесер артухаруниз къуллугъзавайди ва дин-

дин и терефдинни Исламдин вичин къенепата руьгъдин жигъетдай цийи рекъерихь къекъуьнин арада гъич са жуьредин алакьани авачирди хъсандиз аннамишзавай. Идалайни гъейри, Ибн Абдул-Вагъабан девирда яшамиш хъайи ксарин фикирдалди, вагъабизм вяз авунинни "Исламдин ивирири михъи хъувунин" арада гъич са жуьредин алакьани авайди тушир. А вязерин вичиндиз раханвай ивирири анжах къалпламишзавай.

Вагъабизмдин дувулар Ибн Абдул-Вагъабан вязериллай хейлин деринриз фенва. Мугъаммад Пайгъамбардин девирда фашал пайгъамбарарни пайда жез хъана. Абурун арада гъам итимар, гъамни дишегълияр авай. Фашал пайгъамбаррикай виридалайни гзаф машгъур хъайи ксари-

кай сад Бани Хунайфа тайифадай тир Мусайлима Ал-Каззаб тир. И фашал пайгъамбардин руьгъдин ирс къабулайбурукай вагъабизмдин идеологиядин материальный даях хъана. А ксарик Мусайлима тухумдай тир принц Мугъаммад Ибн Сауд ва адан хва Абдул-Азиз Ибн Сауд акатна. Абуруз инсанар гуя чпин "тухумдин хиве пайгъамбарвилдин буржи" авайдахъ алакьарун важиблу тир. ГьикI лагъайтIа, и карди абурун гъиле гъукум твазвай ва политикдин жигъетдай абурун кесерлувал хкаж жезвай. И тухумдин гъиле лагъайтIа, са шу-муд эсирда алахъунар авунатIани, гъелелиг ахътин гъукум гъатнавачир.

Зайни ДАХЛЯН,
Меккадин Муфтий
"Лезги Газет" – 2007-йисан
25-октябрь, № 43

КъатI ама

ГЪАЖ-2007

Нетижаяр къуна

1 «

Гъа и вацран 14-йикъан йифен сятдин цикъведалай самолетар рекъе гъатна. 2007-йисан 18-декабрдилай КСА-ди зияратчияр патал чпин сергъятар агална. Дагъустан Республикадай 12-декабрдал къван вири зияратчияр рекъе гъатнавай.

Лугъуз кланзава хъи, вири ведомствойри, пограничный ва миграционный службайри чIехи кIвалах тухвана, абурукай гзафбуру югъ-йиф талгъана кIвалахна, гъа кардай чна абуруз чухсагъул лугъузва. Лугъуз кланзава хъи, правительстводи ва гъакI президент М.Алиева а кар гуьзчивилик къунвай, герек хъайи чкадал куьмекарни гузвай.

Гъелбетда, ихътин къадарда чи агъалияр санал фидай чIавуз, месэлаярни гзаф арадал къведа эхир. Месела, фидай чIавуз визаяр геж хъуниз килигна Ярагъ Къазмайрин постунал гзаф халкъ кIватI хъана. Визаяр къачунмазни гъажияр рекъе гъатна.

Заз инал вири гъажийриз гъаж мубаракиз кланзава, Аллагъ-Таалади абурун ниятар ва хъсан крар къабулрай.

Лагъана кланда хъи, самолетар неинки гъажияр хуькведайла, гъакIни абур пак чилерал рекъе твадай чIавузни энгел жезвай.

Журналистри гайи и суалдиз диндин крарин Комитет-

дин сад лагъай заместитель Бекмурза Бекмурзаева ихътин жаваб гана: "Рейсер энгел хъуниз пуд себеб авай:

1. 20 – октябрдалди "Дагъустандин Авиалиния" авиакомпаниди Саудовский Аравиядай ихтияр ва гъакIни рейсер тестикъарнавай график къачуна кланзавай. Къабулзавай пата чи самолетар международный стандартив къазвач лугъуз и кар вахтунда авунач.

2. Москвада, КСА-дин посольствода, паспортар гун яргъалди вегъенвай, вучиз лагъайтIа абурун чпин клей галай алкIурдай визаяр куьтягъ хъанвай.

3. "Дагъустандин Авиалиния" авиакомпаниди ва гъажийри Саудовский Аравиядай рейсер къабулдай разивал гъузлемишзавай.

Гъажияр чпин рейсерал вил алаз акъвазунихъ гъа ихътин себебар хъана.

ГъакIни журналистри, пак чилел медицинадин куьмеддалди таъминарунин, гъажийрин вакцинаяр ягъунин, гъажияр тухуз-хкидай транспортралди таъминарунин месэлаярни къарагъарна.

Лагъана кланда хъи, прессконференция дуствилдин галара къиле фена. Им чи гъажияр элкьвена ватандиз хтайдалай гъугъуьниз къиле феи сад лагъай нетижаяр къун хъана.

Хъуси корр.

КАЛЕНДАРЬ

Сафардин эхиримжи арбе

Сафардин эхиримжи арбе югъ кутуг тавур, татугай югъ яз гъисабзава. Виликамаз къур гъисабрай, и югъ цинин йисуз 5 – мартдал гъалтзава. Гъаниз килигна, чна и йикъакай материалар, абурукай газет кIелзавайбуру вахтунда менфят къачун патал, виликамаз гузва.

И юкъуз яргъал рекъиз экъечIун хъсан кар яз гъисабзавач. И юкъуз къуд рекъятдин капI авун ва дуьа кIелун меслят къалурзава.

КIпуниз ният и тежерда ийида: "Ният ийизва за хата-ба-ладикай хуьн патал къуд рекъятдин суннатдин капI авуниз Аллагъ патал". Гъар са рекъятда "Аль-Фатигъа" сурадилай гъугъуьниз 17 сеферда "Аль-Кавсар" ("Инна аътIайнака..."), 5 сеферда "Аль-Ихлас" ("Къулгъу...") ва ва са сефердани "Аль-Фалакъ" ва "Ан-Нас" сураяр кIелда. КIпунилай гъугъуьниз агъадихъ ганвай дуьа кIелда:

Аллагъумма я шадидалъ-къува ва я шадидалъ-михIали я гIазизу заллат лигIиззатика джамигIу халкъика, икфини шарра

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُمَّ يَا شَدِيدَ الْقُوَى وَيَا شَدِيدَ الْمَحَالِ يَا غَزِيرَ ذَلَّتْ
لِعَزَّتِكَ جَمِيعَ خَلْقِكَ بِكَفِّي شَرِّ جَمِيعِ خَلْقِكَ يَا
مُحْسِنُ يَا مُجْمِلُ يَا مُتَفَضِّلُ يَا مُنْعِمُ يَا مُكْرِمُ يَا مَنْ لَا
إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ إِرْحَمْنِي بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ
بِسْمِ الْحَسَنِ وَأَخِيهِ وَأَبِيهِ وَجَدِّهِ وَأُمِّهِ وَبَنِيهِ بِكَفِّي شَرِّ
هَذَا الْيَوْمِ وَمَا يَنْزِلُ فِيهِ يَا كَافِيَ الْمَهْمَاتِ يَا دَافِعَ
الْبَلِيَّاتِ فَسَكِّفْكَهُمْ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ وَحَسِّنَا
اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ نِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ وَلَا حَوْلَ
وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ وَعَلَى اللَّهِ عُلَى نَبِينَا
مُحَمَّدٍ خَيْرِ خَلْقِهِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ

джамигIи халкъика, я мухIисину, я муджмилу, я мутафаззилу, я мунгиму, я мукриму, я ман ля илягъа илля анта, ирхIамни бирахIиматика, я архIама-р-рахIимин. Аллагъумма бисирри-ль-хIасани ва ахигъи ва абигъи ва джадигъи ва уммигъи ва банигъи, икфини шара гъаза-ль-явми ва ма янзилю фигъи, я кафия-ль-мугъиммати, я да-

фигIа-ль-балиййати, фасаякфикагъуму-л-Лагъу ва гъува ссамигIу-ль-гIалиму ва хIасбуна-л-Лагъу ва нигIма-ль-вакилю, нигIма-ль-мавля ва нигIма-н-насиру ва ля хIавля ва ля къуввата илля би-л-Лягъи-ль-гIалиййи-ль-гIазим. Ва саля-л-Лагъу гIаля набиййина МухIаммадин хайри халкъигъи ва гIаля алигъи ва асхIабигъи аджмагIин.

ГЪАЖ-2007

Агъмад
МЕГЪАМЕДОВ
хусуи корреспондент

ahmad_73@mail.ru

Муздалифада акъудай йиф

Рагъ аклидалди гъажияр Арафатдал акъвазвава, ахпа Муздалифа дередиз рекъе гъатзава. И члавуз хушунинни месен куплар санал ийизва. И йифиз Арафатдин, Муздалифадин ва Минадин арада акъваз тавуна гъажияр тухуз-хкиз автобусар къекъезва. Сектордив агакъайла, чун Россиядин гъажияр алай чкадал акъвазна. Акъвазунни ачух цавун кланик авуна. Чи вилик ачух хъайи шикил лап гуъзелди тир. Арафатдин ва Минадин арада чпин секториз пайхъана 2 миллион гъажи акъвазнавай. Дуньядин вад континентдай атанвай гъар жуъре миллетрин, социальный къатарин инсанри ачух цавун кланик, ламу чилел ацукъна, Аллагъдиз чпин муътуъгъвал къалурзавай.

Муздалифадал акъудзавай йиф Къурбандин суварин вилик галай йиф жезва. Ам гъаф къиметлу ва чехи йиф я. Мумкинвал хъайитла, ам ибадат ийиз, Аллагъ риклел гъиз, Къуръан, дуаяр клелиз акъудайтла хъсан я. Пайгъамбарди ﷺ лагъана: "Къве суварин йифни Шаъбандин вацран юкъвавай йиф юях яз

акъудай касдин рикл масабурун риклер пашман хъайи юкъузни пашман жедач". Имам ан-Нававиди хъизва: "Муздалифадал акъудзавай йиф къиметлу йиф я. Гъа йифе гъаф лайихлувилер ава: вахтунин лайихлувал (суварин вилик галай йиф я), чкадин лайихлувал (Гъарамдин чилел алай чка я), адалайни гъейри, ам Аллагъдин луклар кватл жезвай вахт ва чка я,

Зияратчидин къейдер

абурун арада хъайи кас бахтсуз жедач".

Муздалифада Джамратуль-акбардал гадарун патал ирид кклал кватлзава.

Гъеле экуънин кплуниз азан гудалди чун Минадиз рекъе гъатиз гъазур хъанвай. Чах галаз санал азаддин къуршахрай къунай дуньядин чемпион Къурамугъамад

Къурамугъамадан бубадиз гъаждикай хъсан фикирар амукъна. Адан фикиррай, Мединада Пайгъамбардин ﷺ Мисклиндиз, Меккеда Кябедал фейидалай, Арафатдал акъваздайдалай гуъгуъуниз арадал атай гиссер гафалди лугъуз жедайбур туш.

Къурамугъамад Къурамугъамадова вири гъажийрин гъаж Аллагъди къабулун ва абур сагъ саламатдаказ ватандиз хтун патахъай хийирдуъа авуна.

Минада палаткайрин шегъер

Минада гъажияр патал туъкълурнавай палаткайрин шегъер секториз пайнава. Гъар са сектордихъ вичин ранг ава. Россиядай ва СНГдин гъукуматрай, гъакни Европадай, Америкадай ва Австралиядай атанвай гъажияр яру рангунин секторда яшамаш жезва.

Гъеле югъ аламаз агакъна чун чаз чара авунвай палаткадик акъвазна. Атанвай гъажийриз гъаж-миссядин къуллугъчийри чпин чкаяр къалурзава. Абурун арадай, чилин транспортда аваз физвайбурун гъаж тешкилунал машгул хъайи, "Арафат" фирмадин регъбер Айдемир Хангереев кьейд ийиз кланзава.

Палаткайрин шегъерда гъатта са шумуд сеферда гъаждал фейибурузни сифте къилляй четин жезва: вири палаткаяр са рангунинбур ва жергеда акъвазнавайбур я.

Сад лагъай сефер яз атанвай-бурукай вуч лугъун герек къезва, иллаки эгер абур яшлурни яз хтайитла? Мисал яз, ахтын гъажийриз, дастамаз къачуз экъечлайла,

элкъвена хкведай рехъ жегъин тийизвай дуъшуъшарни жезвай. Гъахтын рехъ алатайбур, гъакл цийиз атай группаяр Айдемира сабурлудаказ чкайрив агакъардай, медпункт герек хъайибур медпунктуниз тухудай. Гъакл къве суткадин къене ам гъаж-миссядин амай къуллугъчийрни галаз йифен ахвар авачиз гъажийрин месляяр гъялунал машгул хъана. Алатай йисаз килигайла, алай йисуз Иорданияда яна атанвай гъажийрин палаткаяр Минадин дереда авай. Имам Шафиидин мазгъабдал гъажийри Минада йи-

фер акъудун чарасуз я, абур акъуд тавурбурал жерме къезва. Россиядин гъажийриз Минадин чилел чкаяр чара авун патал гъаж-миссядин къуллугъчийри гъикъван къуватар эцигнатла Аллагъдиз хъсан чида.

Джамратар

Экуънин капл авуна рагъ экъечлайдалай гуъгуъуниз чун вири къванер гадарзавай чкадал рекъе гъатна. Ахтын чкаяр Минада пуд ава, чпизни джамратар лугъузва. Минадай Меккедихъ элкъезвай пата сад лагъай джамрат ава – ам "Джамратуль-сугъра", яни гъвечли джамрат я. Адалай алатайла, "Джамратуль-вустла" – къулан джамрат къезва. Пуд лагъай, эхирмижиди ва Меккедиз мукъвади – "Джамратуль-акабар" я. Сад лагъай юкъуз Муздалифадай Минадиз атайла (Къурбандин суварин юкъуз), "Джамратуль-акбардиз" ирид кклал вегъезва. Къванер виликамаз Муздалифада кватлзава. Амай пуд юкъуз пуд джамратдизни къванер вегъезва, сифте гъвечлидаз, ахпа къуландаз, эхирдайни – "Джамратуль-акабардиз". Гъар юкъуз 21 къван вегъез-

ва, гъар са джамратдиз 7 къван. Гъахтын къайда хуън чарасуз я.

Алатай йисара джамратдал тлуш гана кьейи гъажиярни хъана. Амма алатай йисалай башламишна ина чехи дегишвилер тунва: гъажияр физвай рекъер гъаркъуъ авуна, гъажийри чпи-чпиз эцигнавай ва масабуроз манийвал гузвай палаткаяр алуднава, фидай-хкведай рекъер чара авуна. Джамратрин винелни къванер гадариз жедай муъкъвер эцигнава. Гила къванер гадарун гъажияр патал четин кар яз амач.

ЭГЕР ВУН ВИРИДАЛАЙНИ ВИКИЕГЪ ЯТІА, ЗАЙИФБУР БЕЙКЕФ ИЙМИР

ЧІЕХИ ГУНАГЪАР

1 «

– Гъурметлу Къурамугъ-аммад-гъажи, аялар члурунин гъакъиндай куь фикир гъихътинди ятІа лугъуз жедани. И месэла гъаз куь патав мусурманар къвезвани?

– Эхъ, и кардин гъакъиндай суалар гъаз Диндин ида-радин къуллугъчийрин ва гъакІ маса ругъанийрин патав мусурманар къвезва.

И къарар къабулун патал, гъайиф хъи, дишегълидихъ гъаф себебар жезва: гъаф аялар кІан тахъун, яшамеш жедай кІвалер тахъун, руш ва я гада хун кІан тахъун, аялдин дидени буба чара хъун ва я хендеда яз амукъун, некаягъдлай къеце аял хъун ва гъа икІ мад.

– Тимил йикъар хъанвай аял члуруникай шариат-ди вуч лугъузва?

– Къуд мазгъабдин чІехи пай ругъанийрини Пайгъамбардин ﷺ суннадин бинедаллаз гъисабзавайвал, 40 йикъал къведалди аял члурун къадагъа туш (анжах ам тавуртІа хъсан кар я) лугъузва. Амма са шартІуналди – эгер аял шариатдалди авунвай никягъда аваз къунваз, ам члурунал гъуъл ва паб рази яз, гъакІни чирвилер авай духтурдин фикирдалди а кардикай дидедиз зиян авачиз хъайитІа.

Эгер аялдин 40 йикъалай гъаф ятІа, аборт авун къадагъа я, гъакІ йикъар гъаф жедайдавай гунагъни чІехиди жезва. Эгер аялдин 40 йикъалай алатнаваз, ва ам члуруниз гъич са себебни авачтІа (дидедиз вичин буй члур жез, яшамеш жедай кІвал авачиз, са гъи ятІани жинсинин аял (руш, гада) кІан тийиз, сагъсуз аял жез кичІезватІа), ахътин аял члурун къадагъа я, и кар авун чІехи гунагърик акатзава.

– Ихътин операция ийизвай духтурдизни гунагъ жезвачни мегер?

– Эгер аялдин 40 йикъалай алатнаваз хъайитІа, гъатта дидени буба къведни а кардал рази яз хъайитІани, духтурдиз ам члурдай ихтияр авач. Ам члуруналди ада Аллагъдин вилик вичиз чІехи гунагъ къачузва. Эгер 120 йикъалай алатнавай аял члурайтІа, ахътин духтур шариатдалди итим къейи касдай гъисабзава.

– 120 йикъал къведалди аял члуриз исламди ихтияр ганвай вакъиярни авачиз авани мегер?

Эхиримжи интервью

Абурукай лагъайтІа жедачни?

– Эхъ, гъакъикъатда исламда 120 йикъав агакъдалди аял члуриз ихтияр ганвай душшушарни ава. Месэла, эгер къве кар чизвай духтурди, руфуна авай аял чІехи жердавай дидедиз хасаратвал ава, ва я ам рекъида лагъана тексткъарайтІа, ам члурдай ихтияр ава. Я тахъайтІа дидедин хурдук аял галаз, адаз нек гудай маса жуьре авачиз ам гишила къиникъин хаталувал аваз хъун. Инал гъиле авай аял гишила рекъинилай руфуна авайди члурун вилик акатзава. Амма чи девирда лагъайтІа, хурдук галай аялди дидедин некІедалай гъейри гудай агъзур жуьредин маса затІар ава.

– Эгер гъа 120 югъ тамам хъайидалай гъугъуьниз аял члуруна хъайитІа?

– 120 югъ тамам хъайидалай гъугъуьниз руфуна авай аял тамам инсан яз гъисабзава, гъа аял рекъинин, вад йис хъанвай аял, къад йис хъанвай жегъил ва виш йис хъанвай къуьзуьди рекъинин арада гъич са тафаватни авач: абур вири инсан къиник акатзава. И вахтунал агакъайла, я духтуррин къарарри, я аял азарлуди хъуни, я дидедиз хасарат хъуни ам члуруниз рехъ ачухзавач. Инал тек са кар гъисабда къазва – аял хадай чІавуз дидедиз ва аялди хасаратвал аваз хъайитІа, духтуррин къарардал сифтени сифте дидедиз куьмек гана кІанда, гъикІ лагъайтІа аял амукъунин мумкинвал тІимил я.

Аял члурун жуьредилай аслу тушиз, гъам духтурди меслят гайитІани, гъам диде-

ди вичи, са нин ятІани гафуниз килигна, са вуч ятІани ишлемишна аял ахъа авуртІа – гъа духтур, меслятчи, куьмекчи ва диде-буба чебни и къиникъин иштиракчяр я. Винидихъ тІварар къур крар вири шариатдалди яшамеш жезвай хизанда жезвай аялрик акатзава.

– Гъайиф хъи, хизандилай къеце алакъа хъана къур аялар члурузавай вакъиярни жезва. Ихътин вакъида аял члуруникай шариатди вуч лугъузва?

– Зина авуна къунвай аял я 40 йикъалди, я гъадалай гъугъуьнизни, гъатта аялдик квай чІавуз ва я аял хадайла диде рекъинин хасаратвал аваз хъайитІани члурдай ихтияр авач. Инал къадагъа аял члурунай хъиз, амма 120 йикъалай алатайла итим къинай хъиз гунагъ къведа. Эгер зина авуна къур аял 40 йикъалди члурун къадагъа ятІа, ам 40 йикъалай алатайла члурунай гъихътин гунагъ къведатІа куьне фикир це садра! И кардин къадагъадикай агъадихъ галай гъадисди шагъидвалзава: Пайгъамбардин ﷺ патав Гъамидият лугъудай са дишегъли атана ва вич зинавал себеб яз аялдик квайди ва шариатдалди вичиз а кардин жаваб гуз кІанзавайди лагъанай. Пайгъамбарди ﷺ адаз аял хана, булама кумай къван адаз хурудин нек це, ахпа ам са хъсан мусурмандив хуьз вугана вичин патав хъша лагъана. Анжах ахпа адаз шариатдалди жаза гана.

– Эгер итимди мажбур ийиз хъайитІа, дишегълидиз аял члурдай ихти-

яр авани?

– Шариатди къадагъа авунвай вахтунал агакъайла, итимдин, диде-бубадин, гъам духтуррин мажбурдалди дишегълидиз ам члурдай ихтияр авач. А кардай ада Аллагъ-Таладин вилик жавабдарвал тухузва. Пайгъамбардин ﷺ гъадисда лагъанва хъи, Аллагъдиз муьтлуьгъ тахъана инсанриз муьтлуьгъ жемир. Ада а аял члурайтІа ва я ам ахъа жедайвал авуртІа, ам инсан къинин иштиракчи жезва.

– Исламда аял члурун къеникъив барамбар авурла, мусурман къиниз шариатди гъихътин жаза къалурзава?

– Ам чІехи ва къилдин тема я, вири инал лугъуз жедач. Амма чарасуз герек тир информация гуз алахъда зун.

Ширкділай алатайла, мусурман къин чІехи гунагърилай къвед лагъай чкадал ала. Пак Къуръанда лугъузвайвал, шариатдалди себебсуз инсан рекъин вири инсаният рекъиниз барамбар жезва (Къуръан, 5:32). Мада са аят ава, адан манани ахътинди я хъи, себебсуз мусурман къейи кас жегъеннемдиз фида, ва ам ана яргъалди амукъда, Аллагъ адал ажугълу жедая Ада ам лянетламишда. Муслималай атанвай гъадисда лугъузвайвал, Аллагъдин вилик са мусурман рекъидалди и дуьнья квахъун къезил я. Тирмизидилай атай гъадисдани лугъузва хъи, вири цаварин ви чилерин агъалийри тек са мусурман рекъин патал куьмек гайитІа, Аллагъди абур вири Жегъеннемдиз вегъида. Ибну Мажагъалай атанвай гъадисда лугъузвайвал, гъатта са гафунин паюналди хъайитІани мусурман рекъиз куьмек гайи

касдин пелел Къияматдин юкъуз ам Аллагъдин регъимдикай жкатнава лагъана къида. Аял члурун диде буба, мукъва-къилияр ва духтурар патал гъахътин чІехи гунагъ я, гъикІ лагъайтІа, абур вири рекъинин карда иштиракчяр я.

– Къадагъа авунвай вахтунал атанвай аял члурунай Эхиратда гузвай жазадилай гъейри, шариатдалди са гъихътин ятІани жаза авани?

– Аялдин бедендин къилдин паяр арадал атай декъикъадилай башламишна (духтуррин фикирдалди, 80 йикъалай алатайла) аял члурун карда иштираккай вири ксари гъуррат ва кафарат гана кІанда.

Кафарат – акъваз тавуна къве вацран къене сив хуьн я, дишегълийриз вацран къилер хъайи йикъар хкудзава. Эгер са сив ахъа хъайитІа, вири цийи къилелай башламиш хъийизва.

Адалай алава яз, ивидилай гъил къачун (искупление за кровь) – гъуррат гузва. Ам вад деведин къиметдиз барамбар я (5 далай 10 агъзур доллардив агакъна). Аял члурунавай ксари (дидеди ва я духтурди) ам гъа аялдин варисриз пайда. Месэла, бубадин разивал авачиз дидеди аял члурайтІа, дидеди гъуррат аялдин бубадиз гуда. Эгер бубадин разивал аваз члурайтІа, гъуррат гъа аялдин вахариз ва стхайриз гуда. Инал лагъайтІа, гунагъ бубадин хиве жезва. И вакъида гъуррат ва кафарат гъада гана кІанзава. Гъам таблеткайралди, гъам рапаралди, ракъаралди хъайитІани – са тафаватни авач. Эгер аял ахъа хъуни хаталувал аваз, дишегълидиз чизчиз гъатта сив хвена ам ахъа хъайитІани, ада вичин аял къейидай жезва, гъаниз ки-

лигна ада кафарат ва гуррат гана клан жеда. Эгер са ни ятлани кичлерар гана ва я эцяна дишегъли вегъена ва гъа и кар себеб яз аял ахъа хъайитла, тахсиркар диде жезвач, гъа кас жезва.

– Диде-бубадин развилелди аял чѳурай духтурдиз и дуньяда амаз жаза къвезвани?

– Эхъ, гъа и вакъиадани духтур инсан къейиди яз гъисабзава. Гъада сив хвена ва гуррат гана кланда. Шариатдалди къадагъа авунвай кар яз гъар са чѳурай аялда абур куве вацра сив хвена ва гуррат гана кланда. Винидихъ лагъайвал, гъар са къадагъа авунвай кар тир аял чѳурунай абуроз Эхиратда жаза гуда. Эгер тахсиркарри гуррат тагуз ва кафарат хуьн тийиз хъайитла, абурон гунагъ артух ва жаза деринди жеда.

– Чи девирда Аллагъдиз даклан и кардалди пул къазанмишзавай мусурманар-гинекологар тимил туш. Ахътин пуларикай шариятда вуч лугъузва?

– Гъадисда лугъузва: Эгер Аллагъди са вуч ятлани къадагъа авунватла, гъадалди къазанмишнавай пулни къадагъа я. Ахътин пул ам вич ва адан хизан патал къадагъа я. Инсан къена итимди квалит гъизвай пулуникай папа отказна кланда. Мад са гъадисда лугъузвайвал, гъарамдин пул тѳуьнвай беден жегъеннемдин цѳу куду.

– Ахътин чѳехи гунагъ са шумуд сеферда авунвай касдила гъил къачудани?

– Эгер гъамиша, риклин сидкъидай Аллагъдивай гъил къачун тѳалабиз (гъар ам рикѳел хтай къван туба ийиз), мумкинвал хъайила сив хуьз, гуррат гуз, мад а гунагъ тикрар хуьвун тавуртла, гъич тахъайтла Аллагъдиз язух къведайдак умуд кутаз жеда.

– Гунагъар къазанмишдалди, гъа азарди хъиз, и месладинни велик пад къуртла хъсан тушни. Шариатдин нормаяр чѳур тавуна, дишегълидивай аял къунин велик пад къаз жедани?

– Аял къунин великпад къун акъван хъсан кар туштлани, дишегълидиз ам ийидай ихтияр ава. Эгер сагъламвилит зиян авачиз хъайитла адавай дарманар ишлемишиз, къилдин йикъарин график туькѳуьриз жеда.

Хеси авун, аялдин квал акъдун, турбаяр кутлунун шариатдалди къадагъа я.

ИСЛАМДИН ЭДЕБАР

Мусурмандин дуствилин эдебар

Къурамугъаммад-гъажи РАМАЗАНОВ

машгъур алим (1956–2007 гг.)

www.k-muhamad.ru

Пайгъамбарди ﷺ лагъана: "Гъар са касдихъ дуст ава, гъакѳ хъайила, куьн нихъ галаз дуст жезватла килиг" (Тирмизи, Гъаким). Нихъ галаз хъайитлани дуст тахъана клан тийизвайди и гафарай акъвазва.

Квез дуст яз къаз кланзавай касди агъадихъ галаз шартларал амал ийизвайди хъана кланда:

◆ **Акъуллуди хъун.** Ахмакъдихъ галаз дуст хъуникай хийир авач. Ада ваз куьмек гуз клан хъайила, душмандила гъаф зиян гун мумкин я. Акъул авай кас дуньядиз ачуьдаказ килигда, адаз гъаф затлар чида, чин тийиз хъайитла масадавайни чирда.

◆ **Хъсан къилих.** Бязи вахтара акъуллу касди, эгер адахъ чѳуру къилих аватла, ажугъдай тийидай кар жедач. Гъакѳ хъайила, ахътин касдихъ галаз дуст тахъайтла хъсан я.

◆ **Аллагъдиз муьтѳуьгъ хъун.** Алагъдикай кичѳе тушир, динсуз инсандин чѳалахъ хъун хъсан туш, гъикѳ лагъайтла, ада лап чѳехи гъалатлар ва гунагъкрар авун мумкин я, ада вичин руьгъди вуч лагъайтла, гъам ийизва.

◆ **"Агълу-с-Сунна Вальджамаа" авай дуьз рекъел хъун.** Алай вахтунда Дагъустанда бидъадин патал алайбур – вагъабитар пайда хъанва. Эгер абурухъ галаз дуст хъайитла, квез гъич хабарни авачиз куьн гъабур чпин рекъел тухуда.

Дустунихъ галаз жува-жув тухудай этикет

Дуствилин сад лагъай везифа – сада садаз куьмек гун я. Мусурман дустуниз гъамиша гафуналди, пулуналди ва гъакѳ маса куьмек гуз гъузур хъана кланда. Куьмекни и пуд вакъиада гана кланда: дустуни куьмек тѳалабай чѳавуз; куьмек тѳалаб тавунваз хъайитлани, адаз куьмек герекзавайди чир хъайила; жувни гъа дуст хътин ихътияжда аваз хъайитла, жувалай велик дустуниз куьмек гуда. Сифтегъан мусурманри гъакѳ ийидай.

Пайгъамбарди ﷺ Асгъабус-Суффат лугъудай женгинин юлдашар авай. Абур дуньядин крарикай яргъа хъана, Мединадин мисклинда яшамеш жезвай ва абур гъамиша Ислам патал герек крар ийиз гъазур тир. Са сеферда абуркай садаз садакъа яз са касди рганвай хипен къил гана. Абур вири кесибдаказ яшамеш жезвай, амма гъар сада масад вичелай кесиб яшамеш жезвайдай гъисабзавай, гъакѳ а къил сада масадав вугуз ирид касдал къван атана. Эхирдайни ам гъа сад лагъай касдал хтана.

хъсан дустарихъ къвекъвез хъайитла, чун дуст авачиз амуькъда. Эгер инсандихъ пис крарилай хъсан крар гъаф аваз хъайитла, бес жезвайди я. Ибн Мубарака лагъана: **"Муьмин дустуни месэляяр гъализ чаршмиш жеда, къве чин алайди – нукъсанар жагъуриз"**. Жуван дустуникай гъамиша хъсан фикирна кланда.

Гъадисда лугъузва: **"Чарадакай чѳуру фикрар ийимир, чѳуру фикрар рахунрани чѳуру гафар я"** (Бухари, Муслим).

Эгер чаз дустуни чи сирер, нукъсанар ва кимивилер масадаз лагъана кланзавачтла, гъадани чавай гъа кар истемиззавайди аннамешна кланда. Адалайни гъейри, гъакъикъи гъадисда лугъузва хъи, жуваз мурадзавай затѳ стхадизни мурад тавунмаз инсандин дин тамам жезвач.

Къуд лагъай везифа – дуст адаз хуш жедай ихтилатралди мишзавайди аннамешна кланда. Адалайни гъейри, гъакъикъи гъадисда лугъузва хъи, жуваз мурадзавай затѳ стхадизни мурад тавунмаз инсандин дин тамам жезвач.

Къуд лагъай везифа – дуст адаз хуш жедай ихтилатралди мишзавайди аннамешна кланда. Адалайни гъейри, гъакъикъи гъадисда лугъузва хъи, жуваз мурадзавай затѳ стхадизни мурад тавунмаз инсандин дин тамам жезвач.

Къуд лагъай везифа – дуст адаз хуш жедай ихтилатралди мишзавайди аннамешна кланда. Адалайни гъейри, гъакъикъи гъадисда лугъузва хъи, жуваз мурадзавай затѳ стхадизни мурад тавунмаз инсандин дин тамам жезвач.

Къуд лагъай везифа – дуст адаз хуш жедай ихтилатралди мишзавайди аннамешна кланда. Адалайни гъейри, гъакъикъи гъадисда лугъузва хъи, жуваз мурадзавай затѳ стхадизни мурад тавунмаз инсандин дин тамам жезвач.

Къуд лагъай везифа – дуст адаз хуш жедай ихтилатралди мишзавайди аннамешна кланда. Адалайни гъейри, гъакъикъи гъадисда лугъузва хъи, жуваз мурадзавай затѳ стхадизни мурад тавунмаз инсандин дин тамам жезвач.

Къуд лагъай везифа – дуст адаз хуш жедай ихтилатралди мишзавайди аннамешна кланда. Адалайни гъейри, гъакъикъи гъадисда лугъузва хъи, жуваз мурадзавай затѳ стхадизни мурад тавунмаз инсандин дин тамам жезвач.

Къуд лагъай везифа – дуст адаз хуш жедай ихтилатралди мишзавайди аннамешна кланда. Адалайни гъейри, гъакъикъи гъадисда лугъузва хъи, жуваз мурадзавай затѳ стхадизни мурад тавунмаз инсандин дин тамам жезвач.

Къуд лагъай везифа – дуст адаз хуш жедай ихтилатралди мишзавайди аннамешна кланда. Адалайни гъейри, гъакъикъи гъадисда лугъузва хъи, жуваз мурадзавай затѳ стхадизни мурад тавунмаз инсандин дин тамам жезвач.

Къуд лагъай везифа – дуст адаз хуш жедай ихтилатралди мишзавайди аннамешна кланда. Адалайни гъейри, гъакъикъи гъадисда лугъузва хъи, жуваз мурадзавай затѳ стхадизни мурад тавунмаз инсандин дин тамам жезвач.

Къуд лагъай везифа – дуст адаз хуш жедай ихтилатралди мишзавайди аннамешна кланда. Адалайни гъейри, гъакъикъи гъадисда лугъузва хъи, жуваз мурадзавай затѳ стхадизни мурад тавунмаз инсандин дин тамам жезвач.

Къуд лагъай везифа – дуст адаз хуш жедай ихтилатралди мишзавайди аннамешна кланда. Адалайни гъейри, гъакъикъи гъадисда лугъузва хъи, жуваз мурадзавай затѳ стхадизни мурад тавунмаз инсандин дин тамам жезвач.

Дустуниз адан хъсан крарилай, хъсан ерийрилай, адан хизандилай, аялрилай тарифна кланда. Са ни ятлани куь дустунилай тарифайтла, а гафар адав агакъарна, ам шадарна кланда. Эгер адакай пис гафар ван хъайитла, рикѳ тѳар тахъун патал, абур адаз хълагъна виже къвеведач.

Дустунихъ галаз хъсан алакъайра хъана кланда, адахъ галаз хуш ихтилатар ийида. Адан шадвилерал шадвилерна ва пашманвилерал пашманвална кланда. Жуван гъуьрмет, кланивал дустуниз чирна кланда. Гъадисда лугъузва: **"Квекай садаз диндин стха хуш хъайи чѳавуз, а кардикай адаз чир ая"** (Тир-

мизи, Гъаким). Дустуниз адан хъсан крарилай, хъсан ерийрилай, адан хизандилай, аялрилай тарифна кланда. Чка гъалтайла, адан къилихдин хъсан ерийрилай тарифна кланда. Са ни ятлани куь дустунилай тарифайтла, а гафар адав агакъарна, ам шадарна кланда. Эгер адакай пис гафар ван хъайитла, рикѳ тѳар тахъун патал, абур адаз хълагъна виже къвеведач. Эгер квез дустуни са гъихътин ятлани куьмек гана хъайитла, Аллагъдиз ва Гъадахъ галаз сад хъиз дустунизни хийир-дуьа авуна кланда.

Эгер са вуж ятлани дустунихъ галаз къал жез хъайитла, дустуни пад къуна кланда. Мегер квезни куь мукъва касди пад къунайтла кландачирни?

Дуст дуьз рекъел гъун, адан дин кланарун гъаф важиблу кар я. Масабур алай чкадал, векъидаказ, регъуь жедайвал насигъатар гана кландач, абур хъуьтуьлдаказ, рикѳе гъатдайвал гана кланда.

Вад лагъай везифа – чан аламазни, гъа къейидалай гъугъуьнизни дустуниз хийир-дуьа авун я. Муслималай атанвай гъадисда лугъузва: **"Дуст патал чинеба авур дуа Аллагъди къабулзава, ва гъар са дуа авурла малаикри, – "Гъабуркай Аллагъди вазни гурай", – лугъузва"**.

Ругуд лагъай везифа – дуствилит вафалу хъун я. Дустунал чан аламай къван, ам къейидалай гъуьгъуьнизни адан аялрихъ галаз, ярар-дустарихъ галаз дуствал хвена кланда.

Ирид лагъай везифа – дустуни дерт ва къайгъуяр къе-

ЖУЪМЯ ЙИКЪАН ВЯЗ – НАСИГЪАТ

Аллагъдикай кичле тахьун – им жуваз ийизвай гъахъсузвал я

Шамсудин-гъажи
АБДУЛМУТАЛИБОВ
мискиндин имам

shamsudin-a@mail.ru

Гуьрметлу мусурманар! Чи бубайри лугъудай, бедендин сагъламвал – им тимил къадардин хуьрек тлуьнлай аслу я, руьгъдин сагъвал – гунагъ краривай яргъа хьунлай аслу я, диндин сагъвал – им Аллагъдикай кичле яз, чи Мухаммад Мустафадин ﷺ сунна кьилиз акъудунилай аслу я.

Пак тир Къуръанда Виридалайни Виниз тирда лугъузва: **"Эй куьн, иманлуяр, квез Аллагъдикай кичле хьухъ ва пакадин йикъаз (Эхиратдин Йикъаз), вуч гъазурнаватла, куь руьгъ килиграй!"** И аятдин манадин гъавурда икI акъуна кIанда: инсанри чпин Халикъдиз ибадат авун, садакъаяр гун, жезмай къван хъсан крар авун, жув халкъ авур Халикъдив мукъва хьун патал (яни Эхират патал) чалишмиш хьуниз эвер гун лагъай чIал я.

Эй стхаяр, Аллагъдикай кичле хьухъ, чна ийизвай хъсан ва чIуру крар Адаз аквазвайди рикIелай алудмир! Дугъриданни чилеринни цаварин арада авай малаикри Дувандин Юкъуз Адаман ﷺ

АкI хъайила зун гъина яшамис жедда?

– Гъахъ яни, бес Аллагъди яратмишнавай ризкъи нез, Аллагъди халкънавай чилел яшамис жез, Адаз акси экъечIун?

– Ваь, – жаваб гана ада.

Пуд лагъай шартI: Эгер вуна ийиз-

шун тIалабзава ва туба ийизва.

Гуьгуьнлай а кас гунагъ краривай яргъа хъана, рикIин сидкъидай Аллагъдиз ибадат ийиз хъана ва и дуьньядай иман гъаз фена.

Са сеферда Ибрагъим бин Адгъаман патав чпиз эхиратдин юкъуз хушбахтвилер хьун патал насигъат къачуз инсанар атана. Абуруз ада агъадихъ галай насигъат гана:

◆ Эгер квез и дуьньядин крарал машгъул тир инсанар акуртIа, куь атIа дуьньдин крарал машгъул хьухъ.

◆ Эгер квез чпин къецепатан акунар гуьрчегарзавай ва безетмишзавай инсанар акуртIа, куьн жуван бедендин къене пад безетмишиз чалишмиш хьухъ.

◆ Эгер квез чпин кIвалер-къар безетмишзавай инсанар акуртIа, куьне хъсан амалралди куь эхиримжи акъваздай чка (сур) безетмишиз алахъа.

Чи бубайри лугъудай, бедендин сагъламвал – им тимил къадардин хуьрек тлуьнлай аслу я, руьгъдин сагъвал – гунагъ краривай яргъа хьунлай аслу я, диндин сагъвал – им Аллагъдикай кичле яз, чи Мухаммад Мустафадин ﷺ сунна кьилиз акъудунилай аслу я.

◆ Эгер квез Аллагъди халкънавай затIариз ибадатзавай инсанар акуртIа, куьне абурун Халикъдиз, вири алемрин Падишагъдиз ибадат ая.

◆ Эгер квез масабурун нукъсанар жагъурунал машгъул тир инсанар акуртIа, куьне жуван нукъсанрал фикир желб ийиз ва абурун туькIуьр хъувунал алахъа.

◆ Куьне и дуьньядай атIа дуьньяда квез герек къведай багаж къачу. Дугъ-

риданни и дуьнья тум цадай ник я, атIа дуьнья лагъайтIа бегъер вахчудай рат я.

Ибрагъим бин Адгъаман патав са сеферда Басра шегъердин агъалияр кIватI хъана адахъ галаз суьгъбет ийиз башламишна: "Аллагъ-Таалади Къуръанда лугъузва: "Куьне завай тIалаба, за квез гуда". Бес чна чи Худадиз ибадат ийизва ва Адавай тIалабзава, амма Ада чаз жаваб гузвач эхир? Вучиз чун икI хажлатдик кутазава?" Ибрагъим ибн Адгъама абуруз ихътин жаваб гана: – Эй, Басри шегъердин агъалияр! ЦIуд дуьшуьшда куь рикIерал чан жезвач, гъакI хъайила, Аллагъди квез жаваб гъикI гурай?!

◆ Квез Аллагъдикай чиде, амма Ада куь хиве тунвай мажбурнамаяр куьне кьилиз акъудзавач.

◆ Куьне Къуръан кIелзава, амма гъана къулурнавайвал куьне ийизвач.

◆ Куьне Расуллагъ ﷺ кIанда лугъуз тестикъарзава, амма адан сунна куьне кьиле тухузвач.

◆ Иблис куь душман тирди куьне тестикъарзава, амма адаз куьн муьтIуьгъ жезва.

◆ Куьне Женнетдиз фида лагъана тестикъарзава, амма гъаниз тухудай крар куьне итIизвач.

◆ Куьне Жегъеннемдикай куьн хуьда лагъана тестикъарзава, амма гъанниз куьне куьн вегъезва.

◆ Куьн рекъидайдакай куьне фикир ийизва, амма кьиникъиз куьн гъазур жезвач.

◆ Масабурун нукъсанар жагъурунал куьн машгъул жезва, амма жуван нукъсанар квез аквазвач.

◆ Куь кьенвайбурун куьне кучуднава, амма абурукай куьне фикирзавач.

◆ Худади ганвай ризкъи куьне незва, амма куьне гъа кардай Адаз чухсагъул лугъузвач.

Гуьрметлу диндин стхаяр! Дугъри-

Дугъриданни чилеринни цаварин арада авай малаикри Дувандин Юкъуз Адаман ﷺ рухвайри авур гъар са кардай шагъидвал ийида. Инсандин бедендин паярини ваз акси яз шагъидвал ийида.

рухвайри авур гъар са кардай шагъидвал ийида. Инсандин бедендин паярини ваз акси яз шагъидвал ийида.

Са сеферда Ибрагъим бин Адгъаман лугъудай алимдин патав са кас фена, вичин игътияждин патахъай тIалабна: "Я Ибрагъим, зун ахътин инсан я хъи, жуван нефсиниз тербия гуз тежезвай, гъаниз килигна жуван Халикъдин вилик зун гъахъсуз яз амукъзава. Жуван нукъсанрикай азад хьун патал заз куьмек ая". Ибрагъим бин Адгъама адаз жаваб гана: "Эгер вуна вад шартI кьилиз акъудайтIа, ви нукъсанрикай вун азад жедда".

Сад лагъай шартI: – Эгер вун Аллагъдин эмирдиз акси экъечIзаватIа, Аллагъди яратмишнавай ризкъи ишлемишмир.

Ада хабар къазва: – Бес за вуч неда, чилел алай къван затIар вири Аллагъди яратмишнавайбурун тирла?

– Дуьз яни Аллагъди яратмишнавай затIар нез, Адаз акси экъечIун?

Ада жаваб гана:

– Ваь.

Къвед лагъай шартI: Эгер вун Аллагъдин эмирриз акси ятIа, Адан чилел яшамис жемир.

вай крар Худадиз акси жезватIа, абурун Адаз таквадай чкада ая.

– Я Ибрагъим, Худадиз чинебандини ачуханди ашкара тирла ахътин чка гъинай жагъида?

– Бес Аллагъдин ризкъи нез, Халикъдин чилел яшамис жез ва вун аквазвайди чиз Аллагъдин эмирар кьилиз акъудиз чалишмиш тахьун дуьз яни мегер?

Къуд лагъай шартI: Ви патав чан къачуз Азраил малаик атайла вуна адавай вун Аллагъдихъ рикIин сидкъидай инанмиш жедалди ва Адаз хуш крар ийидалди ваз муьгълет гун тIалаба.

Ада заз яб гудани къван?

Азраил атайла ам аквазардай къуват вахъ тахъайла, адакай катдай чка ваз жагъун тавурла, Аллагъдин эмир кьилиз акъудун ада энгелар тийирла адакай на вун гъикI къутармишда?

Вад лагъай шартI: Дувандин Юкъуз вун Жегъеннемдиз вегъин патал ви патав забаниятар (жаза гудай малаикар) атайла, вуна абурухъ галаз фидай разивал гумир.

– Я Ибрагъим, акъваз бес я, за Виридалайни Виниздавай багъишлами-

ЭДЕБИЯТ

Сиражудин РАСУЛОВ,
Къурагъ райондин Куквазрин хуър

Шейх Абдуллагъ

Нураривди ацүрай хуър,
Ачухариз Къуръандай сир,
Ашархуьре хъанай ваз пир,
Чан играми Шейх Абдуллагъ!

Я гъурметлу нурлу къамат,
Ашар хуьруьз гайи савкъат,
Вун тушни бес чи берекат,
Чан играми Шейх Абдуллагъ!

Ви твар къадай гъар са инсан,
Пайгъамбардиз хуьрай масан,
Къегъгал я вун квачир нукъсан,
Чан играми Шейх Абдуллагъ!

Валлагъ, дустар, Ашарин хуър,
Нураривди хъанай заз чир,
Играми Шейх, я нурлу пир,
Чан играми Шейх Абдуллагъ!

Шейх Агъмадаз вун акур йиф,
Къегъгал буба рекъиз гъайиф,
Чи лезги халкъ тахъуй зайиф,
Чан играми Шейх Абдуллагъ!

Ярагъидин лезги миллет,
Абдуллагъаз ая гъурмет,
Женнетдиз фин тахъуй зегъмет,
Чан играми Шейх Абдуллагъ!

Я Исламдин нур гъайи кас,
Меккедал фин хъанай ваз хас,
Вал Женнетдин къацу либас,
Чан играми Шейх Абдуллагъ!

Вуна келай масан Къуръан,
Меккедаини къведай ви ван,
Сираждиная пара клан,
Чан играми Шейх Абдуллагъ!

Ярагъидин салам я ваз,
Малайикрин къунераллаз,
Пир Сулейман ви рикеллаз,
Чан играми Шейх Абдуллагъ!

Сираждинан салам я квез,
Женнетда вун квачел къекъвез,
Сад Аллагъни ви рикел къвез,
Чан играми Шейх Абдуллагъ!

Вучда вакай буба хъана!

Эрекъдивай тийиз акъваз,
Аллагъдивай хъана яргъаз,
Пуд аялни гишила таз,
Вучда вакай буба хъана!

Бес гъикл жеда а ви эхир,
Я Альгъамду, Къулгъу течир,
Сиратлал муьгъ жеда ваз чир,
Вучда вакай буба хъана!

Къулгъу течиз мисклин такваз,
Пивнушкада юлдашар къаз,
Мус чир жеда "Альгъамду" ваз,
Вучда вакай буба хъана!

Вуч берекат хуьрай квалле,
Колбас, эрекъ жез ви гъиле,
Ислам динда я ам фитне,
Вучда вакай буба хъана!

Къулгъу, Альгъам течир инсан,
Эхиратни жедач хъсан,
Чан аламаз я ам нукъсан,
Вучда вакай буба хъана!

Гъайиф валлай мусурман твар,
Ваз аквадач Женнетдин Вар,
Кваллиз хкиз палчухни къар,
Вучда вакай буба хъана!

Стодал гъиз на ваклан як,
Зегъер хъвана ийиз жув гъахъ,
Аль-Ярагъи галачни чахъ,
Вучда вакай буба хъана!

Са затни туш дуьньядин мал,
Туна фида аялни квал,
Гъар сеферда акъудиз къал,
Вучда вакай буба хъана!

Ви аялри ийиз къе капл,
Бес дуьз яни буба харап,
Гъикъван хъвада вуна "шарап!"
Вучда вакай буба хъана!

Я гъурметлу лезги стха,
Къе Сираждин я ви арха,
Исламдивай хъайтла яргъа,
Вучда вакай буба хъана!

Вучда вакай

Къеплина ваз ягъиз лай-лай,
Бала лугъуз чан рикл алай,
Хайи диде рикел тахтай,
Вучда вакай за хва хъана!

Вилерай къвез тлүб-тлүб накъвар,
Ацукъайла жуван къавар,
Вегъез тахъай сурал накъвар,
Вучда вакай за хва хъана!

Жуван варцел кас тахъайла,
Багърини мирес тахтайла,
Диде туна хва катайла,
Вучда вакай за хва хъана!

Чан аламаз хъана сура,
Аялдини туна хура,
Хва я лугъуз тавур чара,
Вучда вакай за хва хъана!

Дидедикай хъана са къур,
Аватна накъ гъилевай тлур,
Ваз тахкурла диде фей сур,
Вучда вакай за хва хъана!

Свас я лугъуз гъана са къван,
Къуьзуьбурун акъудна чан,
Сад Аллагъдин текъвез къе ван,
Вучда вакай за хва хъана!

Шехъиз-шехъиз члур хъана вил,
Хана, чан хва, дидедин гъил,
Ахкунач ваз диде фей чил,
Вучда вакай за хва хъана!

Музыкадин гурлу межлис,
Паб я лугъуз гъана иблис,
Къуьзуьбурал къве тлүб эхлис,
Вучда вакай за хва хъана!

Даклан хъайила веледриз ким,
Я Сираждин, кхъихъ етим,
Диде тахкур велед жеч чим,
Вучда вакай за хва хъана!

"ГЪВЕЧИИ МУСУРМАН" КОНКУРС

Халисан мусурманар

Зи стха Пагъираз къве руш –
Хадижатни Мадина ава. Абур
гзаф чирвилерал рикл алай ру-
шар я. Хадижатан клуьд йис
хъанва, Мадинадин лагъайтла,
муьжуьд йис гъеле хъанвач.
Абурун квалле шариатдин къа-
нунар хуьзва. Зи стха Пагъир
гъаждални фенва. Стха вичин
рушариз исламдин лап хъсан
образование гун патал чалиш-
миш жезва.

Члехи Хадижата муьжуьд
йисалай Къуръан чириз башла-

мишнава. Алай вахтунда ада 14
джуз келнава. Алатай йисан
майдин вацралай бубади Ма-
динадизни Къуръан чириз баш-
ламишна. Алай вахтунда ада
къве джузни келнава, гила
"Ясин" сура келлиз башламиш-
нава. Къве рушани чпи чпиз да-
стамазарни къачузва, купларни
ийизва.

Ингъе, захъ гъа ихътин стха-
дин рушар – халисан мусурма-
нар ава.

Агъмед ДИБИРОВ

И шикилдай квез аквазвайди зи хтул Загъидат я. Алай вахтунда
адан къуд йис я. И шикил ягъай вахтунда адан пуд йис тир. Ам вичин
диде-бубадихъ галаз Ставропольский крайда яшамаш жезва. Адай
акъатай сифте гафар "Аллагъ, Аллагъ я". Ада вичин диде-бубадихъ
галаз куплунин вири гьерекатарни тикрарзава.

Рукъият ГЪАСАНОВА

ИЛИМ ХАЗИНА, АДАН КУЪЛЕГАР ГУЗВАЙ СУАЛАРНИ АБУРУКАЙ КЪАЧУЗАВАЙ МЕНФЯТ Я

ГЪАДИС

СУАЛ-ЖАВАБ

Мусурмандиз Къуръанда лугъузвай пайгъамбаррин, малайкрин, гъакни Аллагъ-Таалади назил авунвай ктабрин тварар чир хъун лазим яни?

– Эхъ, чир хъун лазим я. Гъар са яш балугъ тир мусурман вичи хъачуна кланзавай чирвелерин патахъай жавабдарвал тухузва. Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ лугъузва: "Чирвилер къачун гъар са мусурмандин буржи я". Имам Гъазалиди лугъузвайвал, мумкинвал аваз къачун тавур чирвилерай гъар са мусурман жазаламиш ийида.

Чаз Къуръанда чпин тварар къазвай вири пайгъамбарар, гъакни пак ктабар чир хъун лазим я.

Пак Къуръанда 25 пайгъамбардин твар къазва: Мугъаммад ﷺ, Адам, Нуъгъ, Идрис, Гъуд, Шуайб, Салигъ, Зуль-Къифли, Ибрагъим, Исгъакъ, Якъуб, Исмаил, Юсуф, Ильяс, Ал-Ясаъ, Давуд, Сулейман, Аюб, Иса, Мусса, Гъарун, Лут, Закария, Ягъа, Юнус.

Малайкрин тварар: Джабраил – Пайгъаммардив ﷺ Аллагъдин гаф агакъарайди.

Исрафил – Къияматдин юкъуз вичин кфил яна вири инсанрал чан кхидай малайик.

Микаил – Къияматдин юкъуз терездал гъар садан хъсан-пис кваллахар алцумдайди.

Израил – инсанрин руьгъер вахчудайди.

Ризван – Женнет хуъзвайди.

Малик – Жегъеннем хуъзвайди, Забаниятар – гъа Маликан куьмекчир.

Мункар ва Накир – кучуднавай касдиз суалар гудайбур. Ракъиб ва Атид – мусурманри авур вири крар кхъизвайбур. Гъафзатар – инсанар бедбахтвилерикай хуъзвайбур.

Гъакни Арш къунвай малайикар ва Къурбионар – гъа Арш элкърна акъвазнавай малайикар ава.

Ктабар вири 104 ава. Абурукайни 50 лугъе (свиток) – Шисаз ﷺ, 30 – Идрисаз ﷺ, 10 – Ибрагъимаз ﷺ, 10 – Мусадиз ﷺ Таврат ракъурдалди. Забур – Давудаз ﷺ, Инжил – Исадиз ﷺ, Къуръанни – Мугъаммад Пайгъамбардиз ﷺ.

Зи диде мусурман туш. Адаз зунни вичин диндиз хкиз кланзава. Заз

гъижаб алаз акурла, адаз хъел къвезва. За вуч авун лазим я?

– Исламди диде-бубадин члалаз килигун истемешзава, гъатта абур мусурманар тушиз хъайитлани. Абурун гъакъиндай аялри къайгъударвал авуна кланда. Амма эгер диде-бубади Аллагъди къадагъа авунвай крар ийиз хъайитла, аялриз абурун члалаз килиг тийидай ихтияр ава. Гъадисда лагъанва: "Аллагъдиз яб тагана Ада халкъ авунвайбурун члалаз килигун къадагъа я".

Диндинни светский илимрин арада вуч фаркъ ава?

– Вири илимар Аллагъдилай атанвайбур я. Амма диндин илимар Аллагъ-Таалади инсанрив тамам къайдадиз гъана Вичин пайгъамбаррилай агакъарнава. Абур гъич садавайни дегишариз жедач. Светский илимар лагъайтла, алимрин агалкъунрал асаслу хъана, несилрилай несилрал къвез вилик физва. Яни абур инсанри арадал гъизва, гъанниз килигна абур гъалатларни хъун мумкин я.

Исламда шариатдиз акси рекъер вуч себеб яз арадал къвезвайбур я?

– Къуръандиз, Пайгъамбардин ﷺ келимаяр, имамрин фикрар кваз къун тавуна, гъа чпиз чидайвал баянар гуни исламда жуьреба-жуьре рекъер арадал атунал гъизва. Пайгъамбарди ﷺ мусурманар 73 патал пай жедайди, абурукайни са рехъ дузди жедайди лагъанва.

Яш тамам хъанвай мусурмандиз чир хъана кланзавай чирвилерин агъа клан гъихтинди я?

– Гъар са мусурман исламдин акъидадикай (вероубеждение), мусурмандин буржийрикай, исламдин дестекрикай хабардар хъана кланда. Гъакни адаз мусурманрин арада хъана кланзавай алакъайрикайни чир хъана кланда.

Аллагъ гъина ава лугъудай суал эцигун дуъз жезвани?

– Аллагъдиз талукъ яз пространстводин лишанар, яни вичихъ яргъивал, гъаркъуьвал ва члехивал хъуналди лишан-

ламиш жедай гъакъикъат ишлемишун къадагъа я. Гъаниз килигна "Аллагъ гъина ава?" суал манасузди яз гъисабиз жеда, вучиз лагъайтла "гъина" лудай гаф пространстводихъ галаз алакъалу я.

Папа капл тийиз хъайитла итимдиз гунагъ ва я итимди капл тийиз хъайитла папаз гунагъ жезвани?

– Итимди папаз насигъатар гана кланда. Эгер адаз чин тийиз хъайитла, адаз капл чирна кланда. Эгер гъадалай гъугъуьнзни ада капл тийиз хъайитла, итимдиз гунагъ жезвач, анжах ада серенжемар къабулна кланда. Папавайни итимдиз насигъатар гуз жеда, амма гъада капл тийиз хъайитла, папаз гунагъ жезвач.

Вич бейкефна лугъуз итимдивай чара хъун тлалабун папаз гунагъ авай кар яни?

– Чара хъун – им вирида-лайни эхирмижи серенжем я. Садрани чара жез гъерекатна кландач. Гъич са куьникайни

куьмек тежез хъайитла, лап къетлен вакъияйра чара жезвайди я.

Чи ийкъара лагъайтла, са гъвечли кардилаини чара жезва, ахпа никягъ цийи хъийа лугъуз имамрин патав физва.

Амма итимди папакай ягъанатар ийиз, адаз чара хъун тагуз хъайитла, имамдин патав фена гъадавай чара авун тлалабиз жеда.

Дишегълидиз машин гъалдай ихтияр авани?

– Дишегълидиз машин гъалун къадагъа туш, амма адан хивяй амай къадагъавилер акъатзавач. Месела, адавай магърам галачиз сиягъатдиз экъечлиз жедач, таксиствиле квалихиз жедач, къадагъа чкайриз физ жедач; адалайни гъейри, гъуьлуьк галай дишегълидиз итимдин ихтияр авачиз квалаяй экъечина фидай ихтияр авач.

Дигъегълидивай хуьтлуьз шалунин паталай аврат клевдай хътин бармак алуьклайтла жедали?

– Мусурманривай аврат клевдай дишегълийрин бармак алуьклайтла жеда. И карда чара итимриз адан чларар таквадайвал ада бармакдин кланикай шал алуькна кланда. Чи, дагъстанвийрин, менталитет фикирда къуна, шал алуьклайтла хъсан я, гъикл лагъайтла, шалар гъакл хуьтлуьнбур хъиз, гатунбурни ава.

Дуьа гъикл келайтла хъсан я: сес алаз ва я тахъайтла кисна? Дуьа келуниз вичин жуьреяр авани?

– Шариатдалди дуьа кисна авуртла хъсан я, амма сес алаз авуртлани жеда.

Дуьа хуралай чирдай затл туш, ва адаз вичин келдай жуьреярни авач. Манадин гъавурдани гъат тийиз хуралай чирнавайдалай, Аллагъдивай гъар сада вичиз кланзавай затл тлалабайтла хъсан я. Амма гъа Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ дуьа авур жуьреда дуьа авуртла, хъсан тир чкаярни ава. Ахътин дуьаяр хуралай чирайтла ва абурун мана чириз алахъайтла хъсан я.

АБОМЕНТ на газету		Ф.СП-1									
Ассалам		Количество копий									
мй 2008 год по месяцам											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Куда											
Кому											

Ф.СП-1		ДОСТАВочная карточка									
Ассалам		Количество копий									
Категория		Подписной цена									
Копия		Копия									
мй 2008 год по месяцам											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Куда											
Кому											

Учредитель
Благотворительный фонд "Путь".
Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана

Редакциядин Совет
Агъмад-гъажи АБДУЛАЕВ

Къурамуьгъаммад-гъажи РАМАЗАНОВ

Редактор
Зулейха ХАНМЕГЪАМЕДОВА

Верстка
Агъмед МЕГЪАМЕДОВ

Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору за соблюдением законодательства в сфере массовых коммуникаций и охране культурного наследия по ЮФО (г. Ростов-на-Дону) – свидетельство о регистрации ПИ № ФС 10-6401 от 15 декабря 2006 г.

Индекс 51325

При перепечатке ссылка обязательна
Газета набрана и сверстана на компьютерной базе «Ас-салам»

Отпечатана в ООО «Дом печати» пр. Акушинского, 20 Заказ № _____

Сдано в печать 07.02.2008

Тираж 1900 экз.

Адрес редакции:

367015 РД, г. Махачкала, ул. М. Ярагского, 128

Телефон: (8722) 61-00-64

E-mail: info@assalam.ru

web: www.assalam.ru